

UDC 343.98

ISSN 0354-8872

ACADEMY OF CRIMINALISTIC AND POLICE STUDIES, BELGRADE – THE REPUBLIC OF SERBIA
KRIMINALISTIČKO-POLICIJSKA AKADEMIJA, BEOGRAD – REPUBLIKA SRBIJA

NBP

JOURNAL OF CRIMINALISTICS AND LAW

ŽURNAL ZA KRIMINALISTIKU I PRAVO

KRIMINALISTIČKO-POLICIJSKA AKADEMIJA
Beograd, 2015

Publisher

Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade, 196, Cara Dušana Str., Zemun

EDITORIAL BOARD

Professor Milan Škulić, PhD, President
skulic@ius.bg.ac.rs

Professor Wang Shiquan, PhD, President of the China Criminal Police University
Professor Gorazd Meško, PhD, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor
gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

Associate Professor Jozef Metenko, PhD, Police Academy in Bratislava
jmetenko@hotmail.com

Professor Slobodan Jovičić, PhD, Faculty of Electric Engineering, University of Belgrade
jovicic@etf.rs

Professor Sima Avramović, PhD, Faculty of Law, University of Belgrade
sima@ius.bg.ac.rs

Professor Milan Žarković, PhD, Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade
mizarko@yubc.net

Professor Saša Mijalković, PhD, Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade
sasa.mijalkovic@kpa.edu.rs

Professor Boban Milojković, Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade
boban.milojkovic@kpa.edu.rs

Associate Professor Saša Milojević, Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade
sasa.milojevic@yahoo.com

Assistant Professor Zorica Vukašinić-Radojičić, PhD, Academy of Criminalistic and Police Studies,
Belgrade, zorica.vr@kpa.edu.rs

EDITORIAL COUNCIL

Editor-in-Chief

Professor Dragana Kolarić, PhD
dragana.kolaric@kpa.edu.rs

Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade
Crime-investigation and Forensics Editor

Professor Radovan Radovanović, PhD

Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade
radovan.radovanovic@kpa.edu.rs

Police and Security Editor

Professor Đorđe Đorđević, PhD

Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade
djordje.djordjevic@kpa.edu.rs

ENGLISH LANGUAGE EDITOR AND PROOF-READER

Dragoslava Micovic

SERBIAN LANGUAGE EDITOR AND PROOF-READER

Jasmina Miletić

Printed by

Pekograf, Belgrade

Impression

300 copies

PDF VERSION OF THE JOURNAL

www.kpa.edu.rs

Published three times a year

TABLE OF CONTENTS

Original Scientific Papers

Milan Skulic

INSANITY AND INTOXICATION IN THE CRIMINAL LAW
OF THE UNITED STATES OF AMERICA – SIMILARITIES AND
DIFFERENCES IN RELATION TO THE SERBIAN CRIMINAL LAW 1

Stanko Bejatovic

EFFICIENCY OF CRIMINAL PROCEDURE AS INTERNATIONAL
LEGAL STANDARD AND REFORM OF CRIMINAL PROCEDURE
LEGISLATION OF SERBIA (STANDARD AND PRACTICE) 27

Jovan Ciric

IDEAL LAWS AND UNSCRUPULOUS LAWYERS.....55

Vojislav Djurdjic

A PERSPECTIVE OF NEW FORM OF CRIMINAL PROCEEDING.....71

Natasa Mrvic Petrovic

EFFECTIVENESS OF ELECTRONIC MONITORING APPLIED
AS INTEGRAL PART OF ALTERNATIVE CRIMINAL
SANCTIONS OR MEASURES.....97

Dragan Jovasevic

THE CHARACTERISTICS OF THE JUVENILE CRIMINAL LAW
IN FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA.....107

Igor Vukovic

TIME AND CAUSALITY OF THE SIGNIFICANT
CONTRIBUTION OF A CO-PERPETRATOR.....127

Dragana Kolaric

CRIMINAL OFFENCES OF MURDER – *de lege lata* and *de lege ferenda*.....145

Darko Dimovski, Miomira Kostic

THE PENOLOGICAL ASPECT TO OVERCROWDING
PENITENTIARY SYSTEM IN THE REPUBLIC OF SERBIA.....167

Vanja Bajovic

DETERMINATION OF THE SENTENCE AND PLEA-AGREEMENT.....179

Sasa Mijalkovic

PERSON'S SECURITY BACKGROUND CHECK
- TRADITIONAL MODELS AND GOOD PRACTICE.....195

Sasa Markovic

THE ROLE OF THE POLICE IN COMBATING DOMESTIC
VIOLENCE IN MISDEMEANOR PROCEEDINGS.....211

Izdavač
Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, Cara Dušana 196, Zemun

IZDAVAČKI ODBOR

Prof. dr Milan Škulić, predsednik
skulic@ius.bg.ac.rs

Prof. dr Wang Shiquan, predsednik Kineskog kriminalističko-policijskog Univerziteta

Prof. dr Gorazd Meško, redovni profesor Fakulteta bezbednosti Univerziteta u Mariboru
gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

Prof. dr Jozef Metenko, vanredni profesor Policijske akademije u Bratislavi
jmetenko@hotmail.com

Prof. dr Slobodan Jovičić, redovni profesor Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta u Beogradu
jovicic@etf.rs

Prof. dr Sima Avramović, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu
sima@ius.bg.ac.rs

Prof. dr Milan Žarković, redovni profesor Kriminalističko-policijske akademije, Beograd
mizarko@yubc.net

Prof. dr Saša Mijalković, redovni profesor Kriminalističko-policijske akademije, Beograd
sasa.mijalkovic@kpa.edu.rs

Prof. dr Boban Milojković, redovni profesor Kriminalističko-policijske akademije, Beograd
boban.milojkovic@kpa.edu.rs

Prof. dr Saša Milojević, vanredni profesor Kriminalističko-policijske akademije, Beograd
sasa.milojevic@yahoo.com

Doc. dr Zorica Vukašinović-Radojičić, docent Kriminalističko-policijske akademije, Beograd
zorica.vr@kpa.edu.rs

IZDAVAČKI SAVET

Glavni i dogovorni urednik

Prof. dr Dragana Kolaric

dragana.kolaric@kpa.edu.rs

Kriminalističko-policijska akademija, Beograd

Urednik kriminalističko-forenzičke oblasti

Prof. dr Radovan Radovanović

Kriminalističko-policijska akademija, Beograd

radovan.radovanovic@kpa.edu.rs

Urednik policijsko-bezbednosne oblasti

Prof. dr Đorđe Đorđević

Kriminalističko-policijska akademija, Beograd

djordje.djordjevic@kpa.edu.rs

LEKTOR I KOREKTOR ZA ENGLESKI JEZIK

Dragoslava Micovic

LEKTOR I KOREKTOR ZA SRPSKI JEZIK

Jasmina Miletić

Štampa

Pekograf, Beograd

Tiraž

300 primeraka

PDF VERZIJA ČASOPISA

www.kpa.edu.rs

Izlazi tri puta godišnje

SADRŽAJ

Originalni naučni radovi

Milan Škulić

NEURAČUNLJIVOST I INTOKSIKACIJA UČINOCA U KRIVIČNOM
PRAVU SAD – SLIČNOSTI I RAZLIKE SA NEURAČUNLJIVOŠĆU
I SKRIVLJENOM NEURAČUNLJIVOŠĆU
U SRPSKOM KRIVIČNOM PRAVU 1

Stanko Bejatović

EFIKASNOST KRIVIČNOG POSTUPKA KAO MEĐUNARODNI
PRAVNI STANDARD I REFORMA KRIVIČNOG PROCESNOG
ZAKONODAVSTVA SRBIJE (NORMA I PRAKSA) 27

Jovan Ćirić

IDEALNI ZAKONI I NESAVESNI PRAVNICI 55

Vojislav Đurđić

PERSPEKTIVA NOVOG MODELA KRIVIČNOG POSTUPKA SRBIJE 71

Nataša Mrvić Petrović

DELOTVORNOST ELEKTRONSKOG NADZORA KAO SASTAVNOG
DELA ALTERNATIVNE KRIVIČNE SANKCIJE ILI MERE 97

Dragan Jovašević

KARAKTERISTIKE MALOLETNIČKOG KRIVIČNOG PRAVA
U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE 107

Igor Vuković

VREME I KAUZALNOST BITNOG SAIZVRŠILAČKOG DOPRINOSA 127

Dragana Kolarić

KRIVIČNA DELA UBISTVA – *de lege lata* i *de lege ferenda* 145

Darko Dimovski, Miomira Kostić

PPENOLOŠKI PRISTUP PREVELIKOM BROJU OSUĐENIH LICA U
PENITENCIJARNOM SISTEMU REPUBLIKE SRBIJE 167

Vanja Bajović

ODMERAIVANJE KAZNE I SPORAZUM
O PRIZNANJU KRIVIČNOG DELA 179

Saša Mijalković

BEZBEDNOSNO PROVERAVANJE LICA – TRADICIONALNI
MODELI I PRIMERI DOBRE PRAKSE.....195

Saša Marković

ULOGA POLICIJE U SUZBIJANJU NASILJA U PORODICI
U PREKRŠAJNOM POSTUPKU 211

UDK: 343.851:343.54/.55(497.11)

343.851:343.62(497.11)

351.74.085(497.11)

Originalni naučni rad

ULOGA POLICIJE U SUZBIJANJU NASILJA U PORODICI U PREKRŠAJNOM POSTUPKU¹

Saša Marković²

Policijska uprava Valjevo, MUP Republike Srbije

Sažetak: Nasilje u porodici je tema koja je zaokupljala veliku pažnju i kojom su se prvenstveno bavile mnoge nevladine organizacije za zaštitu ženskih prava u razvijenim državama Evrope i sveta u drugoj polovini prošlog veka, a kod nas je bavljenje ovim društvenim problemom dostiglo vrhunac krajem prošlog i početkom 21. veka. Međunarodne organizacije (UN, EU), kao i većina razvijenih država u svetu, pod pritiskom nevladinog sektora prepoznale su nasilje u porodici kao jednu od najvećih savremenih društvenih opasnosti, pri čemu su preduzete određene mere, kroz zakonsko određivanje ove pojave kao društveno neprihvatljive i društveno opasne, na sprečavanju i suzbijanju iste. Pri tome, u većini država nasilje u porodici je sankcionisano kroz krivičnopravni sistem. Kod nas je izmenama Krivičnog zakonika 2002. godine ova pojava definisana kao krivično delo. Međutim, to ne znači da je nasilje u porodici bilo dozvoljeno, zato što su i do tada u krivičnom zakonodavstvu postojala mnoga krivična dela sa elementima nasilja kroz koja se kažnjavalo i nasilje izvršeno u porodici. Imajući u vidu da je ovaj broj *NBP – Žurnala za kriminalistiku i pravo* posvećen profesoru Ljubiši Lazareviću, na samom početku ističemo njegovo mišljenje, gde on naglašava da je po sredstvima izvršenja i posledici krivično delo nasilje u porodici identično sa nekim drugim krivičnim delima, kao što su prinuda, teška telesna povreda, laka telesna povreda i ugrožavanje sigurnosti, ali da neće postojati njegov idealni sticaj sa ovim delima, već samo nasilje u porodici, za koje su, uostalom,

---

1 Rad je rezultat istraživanja na projektu *Kriminalitet u Srbiji i instrumenti državne reakcije*, koji finansira i realizuje Kriminalističko-policijska akademija u Beogradu, ciklus naučnih istraživanja 2015–2019. godine.

2 Magistar, sasamarkovic975@gmail.com

propisane i teže kazne.³ Takođe, kod nas je nasilje u porodici sankcionisano i kroz prekršajnopравни sistem, i to putem prekršaja sa elementima nasilja iz oblasti Zakona o javnom redu i miru. U ovom radu bavićemo se načinima suzbijanjem ove pojave kroz eventualno vođenje prekršajnog postupka, pri čemu ćemo prikazati prednosti i nedostatke ovakvog načina sankcionisanja nasilja u porodici.

Ključne reči: nasilje, porodica, nasilje u porodici, prekršaj, krivično delo.

Uvod

Nasilje (vodi poreklo od reči sila) označava neovlašćenu upotrebu sile kojom se povređuju ljudi ili kojom se nanosi šteta imovini. Ovako shvaćeno nasilje predstavlja delatnost, dok sila predstavlja sredstvo kojim se nanosi određena povreda ili šteta.⁴ Nasilje označava odnos između dve strane u kome jedna strana upotrebom ili samom pretnjom upotrebe sile utiče na drugu stranu. U filozofskoj terminologiji postoje sledeće vrste nasilja: fizičko nasilje – namerno nanošenje telesnih povreda; emocionalno ili psihičko nasilje – najčešće verbalni (može biti i neverbalni) oblik nanošenja povreda nečijoj psihi; seksualno nasilje – specifičan oblik fizičkog nasilja, čine ga neželjeni seksualni kontakti; strukturalno nasilje – neodgovarajuća ili nepostojeća akcija društva (države).

U skladu s podelom Svetske zdravstvene organizacije, priroda i suština konkretnih oblika nasilničkog ponašanja manifestuje se kroz (World Health Organization, 2002)⁵:

- fizičko nasilje,
- seksualno nasilje,
- psihološko nasilje i
- zanemarivanje ili zapuštanje.

U literaturi se izraz „nasilje“ najčešće vezuje za agresivnost i u tom smislu shvata se kao ispoljavanje napadačkog (lat. *aggressio* – napad, nasrtaj) ponašanja.⁶ Pojmovno, dakle, nećemo pogrešiti ako pod agresivnim ponašanjem uvek podrazumevamo nasilje nad nekim ili nekima, bilo da je ono izazvano ili neizazvano, opravdano ili neopravdano.⁷

Potrebno je ukazati da je termin „agresija“ po svojoj prirodi širi i da, pored negativnog, može imati i pozitivno značenje, kao atribut za opisivanje scena u društvenom životu. U poslednje vreme njegova upotreba je u porastu, naročito

---

3 Lj. Lazarević, *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srbije*, Beograd, 2006, str. 551.

4 S. Stanarević; F. Ejodus, *Pojmovnik bezbednosne kulture*, Beograd, 2009, str. 77.

5 World Health Organization, *World report violence and health*, 2002.

6 Đ. Ignjatović, Pojam i etiologija nasilničkog kriminaliteta, *CRIMEN, Časopis za krivične nauke*, Pravni fakultet, br. 2/2011, str 181.

7 Z. Nikolić, Agresivna ponašanja: Uzroci, posledice i mogućnosti suzbijanja, *Nasilnički kriminal: etiologija, fenomenologija, prevencija*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2010, str. 23.

u biznisu i sportu. Tako se možemo sresti s „agresivnim tehnikama prodaje“. Međutim, sasvim je jasno da su to po opsegu radnji dva sasvim različita termina i da nasilje predstavlja samo jedan oblik agresivnog ponašanja. Zajednička karakteristika oba termina, odnosno vrste ponašanja koje se pod njima podrazumevaju, jeste namera da se ostvari dominacija. Ali za razliku od nasilja koje je uvek inkriminisano, agresivno ponašanje to ne mora biti i taj termin se može koristiti i za objašnjenje pozitivnog ponašanja.

Nasilje u porodici u fenomenološkom i etiološkom smislu predstavlja izuzetno kompleksno devijantno ponašanje, zbog čega privlači pažnju stručnjaka iz oblasti sociologije, kriminologije, prava, psihologije i drugih naučnih disciplina. Iako još uvek ne postoji univerzalno prihvaćena definicija nasilja u porodici, u savremenoj literaturi obično se navodi da je nasilje u porodici svaki vid fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog zlostavljanja koje vrši jedan član porodice prema drugom članu porodice, bez obzira na to da li takvo ponašanje pravni propisi inkriminišu i da li je izvršilac nasilja prijavljen organima gonjenja. U sagledavanju fenomena nasilja u porodici u prvi plan ističu se dva njegova bitna obeležja: da nasilje u porodici ugrožava domen sigurnosti i odnos poverenja među članovima porodice i da je nasilje oblik kontrole i manifestacija moći nad članovima porodice.⁸

Nasilje u porodici se u međunarodnim dokumentima karakteriše kao ozbiljno kršenje osnovnih ljudskih prava ko što su pravo na slobodu, pravo na nepovredivost fizičkog integriteta i pravo na život.⁹

1. Nasilje u porodici u zakonodavstvu Republike Srbije

U našem zakonodavstvu porodici se pruža puna zaštita. Najpre *Ustav Republike Srbije*¹⁰, kao najviši pravni akt, štiti porodicu i njene članove propisujući sledeće: „Porodica, majka, samohrani roditelj i dete u Republici Srbiji uživaju posebnu zaštitu, u skladu sa zakonom. Posebna zaštita pruža se deci o kojoj se roditelji ne staraju i deci koja su ometena u psihičkom ili fizičkom razvoju.“¹¹

U ispunjavanju međunarodnih standarda za zaštitu dece od svih oblika nasilja, Republika Srbija je Ustavom potvrdila prava deteta koja su ratifikovana Konvencijom o pravima deteta ističući da su deca zaštićena od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebljavanja.¹²

Ustav takođe predviđa da država jemči ravnopravnost žena i muškaraca i razvija politiku jednakih mogućnosti, zabranjuje neposrednu i posrednu diskriminaciju na bilo kojoj osnovi, a naročito na osnovu pola, garantuje pravo na jednaku zakonsku zaštitu, pravnu pomoć, pravo na rehabilitaciju i naknadu

⁸ N. Petrušić; N. Konstatinović-Vilić, *Porodičnopravna zaštita od nasilja u porodici u pravosudnoj praksi Srbije*, Ženski autonomni centar, Beograd, 2010, str. 7.

⁹ V. Nikolić-Ristanović, *Međunarodni standardi o nasilju o porodici i njihova primena na Zapadnom Balkanu*, Prometej, Beograd, 2006, str. 82.

¹⁰ Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006.

¹¹ *Ibidem*, član 66.

¹² *Ibidem*, član 64.

materijalne ili nematerijalne štete prouzrokovane nezakonitim ili nepravilnim radom državnih ili drugih organa, pravnu zaštitu ljudskih i manjinskih prava zajamčenih Ustavom; garantuje nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta, zabranjuje ropstvo i položaj sličan ropstvu, kao i svaki oblik trgovine ljudima.

Pored Ustava, normativni okvir sprečavanja i suzbijanja nasilja u porodici, u Srbiji, čini više zakona i drugih propisa. Jedan od osnovnih je *Porodični zakon*¹³ koji reguliše kompletnu materiju porodičnih odnosa, pružajući primarnu pravnu zaštitu porodici.

Radi operacionalizovanja ustavnih načela o zaštiti dece, 2005. godine donet je *Opšti protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja*¹⁴, a nakon toga i posebni protokoli. Usvajena je *Nacionalna strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja*¹⁵ i donet *Akcionni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja (2010–2012)*.¹⁶

Za zaštitu žrtava nasilja u porodici najbitniji je *Krivični zakonik RS*¹⁷, jer on propisuje krivične sankcije za učinioce nasilja u porodici. *Nasilje u porodici*¹⁸, kao krivično delo, postoji kada neko primenom nasilja, pretnjom da će napasti na život ili telo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, telesni integritet ili duševno stanje člana svoje porodice. Kako ističe profesor Ljubiša Lazarević, specifičnost ovog dela je u svojstvu izvršioca i pasivnog subjekta.¹⁹

Na pitanje šta predstavlja radnju izvršenja ovog dela, postoje dva shvatanja: po jednom, ugrožavanje predstavlja radnju, a po drugom, ugrožavanje predstavlja posledicu dela. Nasilje bi trebalo shvatiti na isti način kao kod krivičnog dela nasilničkog ponašanja (član 344 KZ RS).²⁰

*Zakon o prekršajima*²¹ i posebni zakoni koji u kaznenim odredbama predviđaju prekršaje ne propisuju materiju koja bi se odnosila na nasilje u porodici. Međutim, *Zakon o javnom redu i miru*²², predviđa određenu vrstu prekršaja (član 6) koji za posledicu imaju narušavanje javnog reda, a može se desiti da izvršilac i oštećeni budu članovi porodice. Ta njihova porodična veza nije bitna za izricanje kazne (zatvora ili novčane) ali se po Zakonu o prekršajima može doneti zaštitna mera „zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja“²³, tako da se i na ovaj način oštećeni, tj. žrtva nasilja, može zaštititi od daljeg ugrožavanja. Kada su ispunjeni zakonski razlozi za dovođenje izvršioca nasilja na osnovu

13 Porodični zakon, *Službeni glasnik RS*, br. 18/2005 i 72/2011.

14 *Opšti Protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja*, Vlada Republike Srbije, Zaključak 05 br. 5196/2005 od 25. 8. 2005.

15 Nacionalna strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja, *Službeni glasnik RS*, br. 122/2008.

16 Zaključak o usvajanju Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja (2010–2012), *Službeni glasnik RS*, br. 15/2010.

17 *Krivični zakonik RS*, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012 i 104/2013.

18 KZRS, član 194.

19 Lj. Lazarević, *op. cit.*, str. 551.

20 N. Delić, Krivičnopravni aspekt nasilja u porodici, *Zbornik „Nasilje u porodici“*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2012, str. 108.

21 *Zakon o prekršajima*, *Službeni glasnik RS*, br. 65/2013.

22 *Zakon o javnom redu i miru*, *Službeni glasnik RS*, br. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 85/2005, 101/2005.

23 *Ibidem*, član 61.

Zakona o prekršajima, u nekim slučajevima prekršajni postupak može biti dosta efikasniji od drugih vrsta sudskih postupaka, jer se lice koje vrši nasilje odmah po događaju dovodi sudiji prekršajnog suda, uz zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, i predlog da se donese presuda koja postaje izvršna, pre pravnosnažnosti.²⁴ Na taj način se žrtva nasilja u porodici može brzo i efikasno zaštititi.

Kvalitetan doprinos uobličavanju modela pravne zaštite dale su i odredbe *Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*²⁵ koja se u krivičnom postupku pojavljuju u svojstvu oštećenih, dok *Zakonik o krivičnom postupku*²⁶ sadrži odredbe kojima se garantuje posebna zaštita žrtava i umanjuje rizik od sekundarne viktimizacije.²⁷

*Zakonom o ravnopravnosti polova*²⁸ propisano je preduzimanje posebnih mera za sprečavanje i otklanjanje diskriminacije zasnovane na polu i rodu i postupak pravne zaštite lica izloženih diskriminaciji. Organi javne vlasti su dužni da planiraju, organizuju, sprovode i finansiraju mere namenjene uzdizanju svesti javnosti o potrebi sprečavanja nasilja u porodici.²⁹

*Zakon o zabrani diskriminacije*³⁰ kao meru opšte prevencije zabranjuje fizičko i drugo nasilje, eksploataciju, izražavanje mržnje, omalovažavanje, ucenjivanje i uznemiravanje s obzirom na pol, kao i javno zagovaranje, podržavanje i postupanje u skladu sa predrasudama, običajima i drugim društvenim obrascima ponašanja koji su zasnovani na ideji podređenosti ili nadređenosti polova, odnosno stereotipnih uloga polova. Propisano je da svako ima pravo da ga nadležni sudovi i drugi organi javne vlasti Republike Srbije efikasno štite od svih oblika diskriminacije.³¹

*Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti*³² propisuje se zaštita podataka o ličnosti obezbeđuje se svakom fizičkom licu, bez obzira na državljanstvo i prebivalište, rasu, godine života, pol, jezik, veroispovest, političko i drugo uverenje, nacionalnu pripadnost, socijalno poreklo i status, imovinsko stanje, rođenje, obrazovanje, društveni položaj ili druga lična svojstva. Cilj ovog zakona je da, u vezi sa obradom podataka o ličnosti, svakom fizičkom licu obezbedi ostvarivanje i zaštitu prava na privatnost i ostalih prava i sloboda.

Pored navedenih propisa, za zaštitu žrtava nasilja (koja mogu biti i u porodici) u naš pravni sistem ugrađen je i *Zakon o programu zaštite učesnika u krivičnom*

24 *Ibidem*, član 190.

25 *Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, Službeni glasnik RS*, br. 85/2005.

26 *Zakonik o krivičnom postupku, Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014.

27 V. Nikolić-Ristanović; M. Dokmanović, *Zaštita žrtava nasilja u porodici i Zakon o oružju i municiji, Pravni život*, br. 10, 2008, str. 861–875.

28 *Zakon o ravnopravnosti polova, Službeni glasnik*, 104/2009.

29 T. Ignjatović i dr., *Analiza usklađenosti zakonodavnog i strateškog okvira Republike Srbije sa Konvencijom Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – osnovna studija*, Autonomni ženski centar, Beograd, 2014, str. 9.

30 *Zakon o zabrani diskriminacije, Službeni glasnik*, 22/2009.

31 T. Ignjatović i dr.; 2014, *op. cit.*, str. 9–10.

32 *Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, Službeni glasnik RS*, br. 97/2008, 104/2009 – dr. zakon, 68/2012 – odluka US i 107/2012.

*postupku*³³ kojim se uređuju uslovi i postupak za pružanje zaštite i pomoći učesnicima u krivičnom postupku i njima bliskim licima, koji su usled davanja iskaza ili obaveštenja značajnih za dokazivanje u krivičnom postupku izloženi opasnosti po život, zdravlje, fizički integritet, slobodu ili imovinu. Takođe, bitan je i *Zakon o izvršenju krivičnih sankcija*³⁴ kojim se uređuju postupak izvršenja krivičnih sankcija prema punoletnim licima, prava i obaveze lica prema kojima se izvršavaju krivične sankcije, organizacija Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, nadzor nad njenim radom, izvršenje sankcija izrečenih za privredne prestupe i prekršaje, oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim delom ili privrednim prestupom i primena mere pritvora. *Zakonom o oružju i municiji*³⁵ uređuju se nabavljanje, držanje, nošenje, promet, prevoz, popravlanje i prepravlanje oružja, delova za oružje i municije. Ovaj zakon je bitan zato što predviđa, između ostalog, i oduzimanje oružja ili ne davanja odobrenja za držanje i nošenje oružja licima sklonim vršenju nasilja.

*Zakon o socijalnoj zaštiti*³⁶ veoma je bitan za zaštitu žrtava nasilja u porodici. Zakonski ciljevi socijalne zaštite su: 1) dostići, odnosno održavati minimalnu materijalnu sigurnost i nezavisnost pojedinca i porodice u zadovoljavanju životnih potreba; 2) obezbediti dostupnost usluga i ostvarivanje prava u socijalnoj zaštiti; 3) stvoriti jednake mogućnosti za samostalni život i podsticati na socijalnu uključenost; 4) očuvati i unaprediti porodične odnose, kao i unaprediti porodičnu, rodnu i međugeneracijsku solidarnost; 5) preduprediti zlostavljanje, zanemarivanje ili eksploataciju, odnosno otkloniti njihove posledice. Ciljevi socijalne zaštite ostvaruju se pružanjem usluga socijalne zaštite i drugim aktivnostima koje predupređuju, umanjuju ili otklanjaju zavisnost pojedinaca i porodica od socijalnih službi.

U postupanju državnih organa na sprečavanju i suzbijanju nasilja u porodici, kao i na zakonskom procesuiranju svih učinioca nasilja u porodici, veoma bitni su i *Zakon o policiji*³⁷ i *Zakon o javnom tužilaštvu*³⁸ zato što ti zakoni uređuju organizaciju, način postupanja, poslove, ovlašćenja tih organa kao i mere koje preduzimaju prilikom pružanja podrške vladavini prava u demokratskom društvu. Takođe, za uspešno suzbijanje nasilja u porodici i multisektorski rad svih državnih organa bitni su i podzakonski dokumenti doneti od strane Vlade Republike Srbije, i to Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima (2011)³⁹ i Opšti protokol o postupanju i saradnji ustanova, organa i organizacija u situacijama nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima (2011)⁴⁰.

33 Zakon o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05.

34 Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, *Službeni glasnik RS*, br. 55/2014.

35 Zakon o oružju i municiji, *Službeni glasnik RS*, br. 9/92, 55/93, 67/93, 48/94, 44/98, 39/03, 85/05, 101/05 i 27/11, 104/2013.

36 Zakon o socijalnoj zaštiti, *Službeni glasnik RS*, br. 24/11.

37 Zakon o policiji, *Službeni glasnik RS*, br. 101/05, 63/09 i 92/2011.

38 Zakon o javnom tužilaštvu, *Službeni glasnik RS*, br. 116/08, 104/09, 101/10, 78/2011 – dr. zakon, 101/2011, 38/2012 – odluka US, 121/2012, 101/2013, 111/2014 – odluka US i 117/2014.

39 Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima (2011), *Službeni glasnik RS*, br. 021/2011 od 20. 4. 2011, Uprava za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo rada i socijalne politike.

40 *Opšti protokol o postupanju i saradnji ustanova, organa i organizacija u situacijama nasilja nad*

2. Zaštita od nasilja u porodici u prekršajnom postupku

Prekršajni sud je značajan partner u prepoznavanju slučajeva nasilja nad ženama u porodičnim i partnerskim odnosima. Ovaj organ često rešava granične slučajeve prekršaja i nasilja nad ženama kao oblika porodičnog nasilja, ponekad i same slučajeve ovog nasilja kada nisu prepoznati kao takvi od strane policije kao krivično delo. U takvim slučajevima potrebna je saradnja između prekršajnog suda, javnog tužioca i centra za socijalni rad, kako bi se žrtvi obezbedio potpun i adekvatan vid zaštite.⁴¹

Zakon o prekršajima i posebni zakoni koji u kaznenim odredbama predviđaju prekršaje ne propisuju materiju koja bi se odnosila na nasilje u porodici. Međutim, Zakon o javnom redu i miru⁴² predviđa određenu vrstu prekršaja koji za posledicu imaju narušavanje javnog reda, a može se desiti da izvršilac i oštećeni budu članovi porodice.

ZJRM u odredbama člana 6 propisuje određena protivpravna ponašanja koja se često mogu javiti prilikom izvršenja nekog oblika nasilja u porodici. U stavu 1 predviđeno je da lice koje svadom ili vikom remeti javni red i mir ili ugrožava bezbednost građana, prekršajni sud može kazniti novčanom kaznom do 20.000 dinara ili kaznom zatvora do 20 dana. U stavu 2 istog člana predviđeno je da lice koje ugrožava sigurnost drugog lica pretnjom da će napasti na život ili telo tog ili njemu bliskog lica, prekršajni sud može kazniti do 25.000 dinara ili kaznom zatvora do 30 dana. Ovaj član zakona u stavu 3 propisuje da lice koje vređanjem ili zloupotrebom drugog, vršenjem nasilja nad drugim, izazivanjem tuče ili učestvovanjem u njoj, ugrožava spokojstvo građana ili remeti javni red i mir, prekršajni sud može kazniti novčanom kaznom do 30.000 dinara ili kaznom zatvora do 60 dana.

Takođe, ZJRM odredbama člana 12 propisuje činjenje prekršaja lica koje nepristojnim, drskim i bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo građana ili remeti javni red i mir, pri čemu prekršajni sud isto može kazniti novčanom kaznom do 20.000 dinara ili kaznom zatvora do 30 dana.

Da bi navedeni prekršaji bili izvršeni, dovoljno je da učinilac preduzme samo jednu radnju činjenja predviđenu bićem prekršaja.

Da bi nasilje u porodici uopšte moglo postojati kao prekršaj iz oblasti ZJRM, mora da bude usmereno na nekog od članova porodice i mora istovremeno da ugrožava bezbednost, odnosno spokojstvo građana ili da remeti javni red i mir, odnosno da bude izvršeno na javnom mestu.

Porodična veza učinioca prekršaja i oštećenog lica ne predstavlja bitan element ovih prekršaja iz ZJRM, odnosno bitnu okolnost za izricanje presude i odmeravanje kazne (zatvora ili novčane), ali se po Zakonu o prekršajima može

---

ženama u porodici i u partnerskim odnosima, Vlada RS, 2011, Uprava za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo rada i socijalne politike, Beograd, 2012.

41 *Posebni protokol za pravosuđe u slučajevima nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima*, Republika Srbija, Ministarstvo pravde i državne uprave, broj: 119-01-00130/2013-05, 14. 1. 2014. godine, Beograd.

42 U daljem tekstu ZJRM.

doneti zaštitna mera „zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja“, tako da ta činjenica (porodična veza) može biti odlučujuća kod donošenja presude, zato što se i na ovaj način žrtva nasilja može efikasno zaštititi od daljeg ugrožavanja.

Naime, zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja izriče se radi sprečavanja učinioca da ponovi prekršaj ili da nastavi da ugrožava oštećenog (žrtvu). Ova mera izriče se na pismeni predlog podnosioca zahteva za pokretanje prekršajnog postupka⁴³ ili na usmeni zahtev oštećenog istaknut pri saslušanju u prekršajnom postupku. Odluka suda kojom je izrečena zabrana pristupa mora da sadrži: period u kom se izvršava, podatke o licima kojima učinilac ne sme pristupati, naznačenje objekata kojima ne sme pristupiti i u koje vreme, mesta ili lokacija u okviru kojih se učiniocu zabranjuje pristup. Izrečena mera zabrane pristupa oštećenom uključuje i meru zabrane pristupa zajedničkom stanu ili domaćinstvu u periodu za koji važi zabrana. Zaštitna mera zabrane pristupa može se izreći u trajanju do jedne godine, računajući od izvršnosti presude. O odluci suda kojom se izriče zabrana pristupa obaveštava se oštećeni, policijska uprava nadležna za izvršenje mere i nadležan organ starateljstva ukoliko se mera odnosi na zabranu učiniocu pristupa deci, bračnom drugu ili članovima porodice.⁴⁴

Prekršajni postupak u nekim slučajevima, kada su ispunjeni zakonski razlozi za dovođenje, iz člana 190 Zakona o prekršajima⁴⁵, može biti dosta efikasniji od drugih vrsta sudskih postupaka, pri čemu se žrtva nasilja na adekvatan način može trenutno zaštititi od daljeg nasilja.

Naime, ovlašćeni policijski službenici mogu i bez naredbe suda privesti lice zatečeno u vršenju prekršaja ako: se identitet tog lica ne može utvrditi ili postoji potreba provere identiteta; nema prebivalište ili boravište; odlaskom u inostranstvo može izbeći odgovornost za prekršaj, a u pitanju su prekršaji za koje se ne može izdati prekršajni nalog; se dovođenjem sprečava u nastavljanju izvršenja prekršaja, odnosno postoji opasnost da će neposredno nastaviti sa činjenjem prekršaja. Policija osumnjičenog za prekršaj, uz zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, mora privesti sudiji prekršajnog suda bez odlaganja.

Ukoliko policija osumnjičenog zatekne u vršenju prekršaja i ne može ga odmah privesti u prekršajni sud, a postoje osnovi sumnje da će pobeći ili opasnost da će neposredno nastaviti da vrši prekršaje, ovlašćeni policijski službenik policije može ga zadržati najduže 24 časa. Zadržavanje se vrši u prostorijama namenjenim za zadržavanje lica koje se nalaze u zgradama koje koriste pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova.

Prilikom određivanja mere zadržavanja, ovlašćeni policijski službenik dužan je da bez odlaganja o zadržavanju obavesti lice po izboru zadržanog lica, kao i diplomatsko-konzularnog predstavnika države čiji je državljanin zadržan, odnosno predstavnika odgovarajuće međunarodne organizacije ako je zadržano lice izbeglica ili lice bez državljanstva.

43 Podnosilac zahteva može biti Javno tužilaštvo ili (što je najčešće) policija.

44 *Zakon o prekršajima*, član 61.

45 *Zakon o prekršajima*, član 190, „Privođenje osumnjičenog za izvršenje prekršaja pre pokretanja postupka“.

Policija ne može odrediti zadržavanje maloletnom licu. Naime, mera zadržavanja se maloletniku može izreći samo naredbom suda.

Bliže pojašnjenje prava zadržanih lica, načina postupanja policijskih službenika prilikom primene ovog ovlašćenja i načina vođenja evidencija propisani su Uputstvom o postupanju prema dovedenim i zadržanim licima.⁴⁶

Ovaj član Zakona o prekršajima (190) efikasan je zato što se lice koje vrši nasilje odmah nakon događaja nasilja dovodi sudiji, uz zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i predlog da se na osnovu člana 308 Zakona o prekršajima odmah donese presuda, a ona može postati izvršna pre pravnosnažnosti.⁴⁷

Naime, osuđujuća presuda se može izvršiti i pre njene pravnosnažnosti u sledećim slučajevima: 1) ako okrivljeni ne može da dokaže svoj identitet ili nema prebivalište, ili ne živi na adresi na kojoj je prijavljen, ili ako ima prebivalište u inostranstvu ili ako odlazi u inostranstvo radi boravka, a sud nađe da postoji osnovana sumnja da će okrivljeni izbeći izvršenje izrečene sankcije; 2) ako je okrivljeni kažnjen za teži prekršaj iz oblasti javnog reda i mira, bezbednosti javnog saobraćaja ili teži prekršaj kojim se ugrožava život ili zdravlje ljudi ili ako to zahtevaju interesi opšte bezbednosti ili sigurnosti robnog i finansijskog prometa ili razlozi morala ili je kažnjen za prekršaj od kojeg mogu nastati teže posledice, a postoji osnovana sumnja da će nastaviti sa vršenjem prekršaja, ponoviti prekršaj ili da će izbeći izvršenje izrečene sankcije. U ovim slučajevima sud će u presudi odrediti da okrivljeni i pre pravnosnažnosti presude pristupi njenom izvršenju.

Ako okrivljeni izjavi žalbu protiv presude kojom je određeno izvršenje presude pre njene pravnosnažnosti, sud je dužan da žalbu sa spisom predmeta dostavi drugostepenom prekršajnom sudu u roku od 24 časa, računajući od časa kada je žalbu primio, a drugostepeni prekršajni sud dužan je da o žalbi odluči i svoju presudu dostavi sudu u roku od 48 časova računajući od časa prijema spisa predmeta. Na ovakvu vrstu presude podnosilac zahteva može izjaviti žalbu u roku od 48 časova računajući od časa prijema presude.

Primenom odredaba člana 190 i 308 Zakona o prekršajima žrtva nasilja u porodici može brzo i efikasno zaštititi od vršenja daljeg ili ponovljenog nasilja od strane člana porodice.

Naime, iz prethodnog možemo zaključiti da bi zaštita žrtve nasilja u porodici, ukoliko bi prekršajni sud odmah po privođenju učiniocu prekršaja izrekao kaznu zatvora (do 20, 30 ili 60 dana) i zaštitnu meru „zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja“, mogla da bude prilično efikasna u prekršajnom postupku.

Međutim, u nekim slučajevima nasilja u porodici, kada se podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka u redovnoj proceduri, taj postupak može biti i prilično neefikasan način zaštite žrtve. U praksi se često događa da podnošenjem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka prestaje uloga organa unutrašnjih poslova kao stranke u postupku. Naime, policija se uključuje u rad po predmetu samo ako se sudija prekršajnog suda obrati teritorijalnoj organizacionoj jedinici MUP-a (izda naredbu za dovođenje za okrivljenog ili svedoka, traži

46 S. Marković, *Praktični aspekti primene nekih policijskih ovlašćenja i obavljanja poslova, Bezbednost*, br. 1, 2014, str. 150.

47 *Zakona o prekršajima*, član 308, „Izvršenje pre pravnosnažnosti“.

proveru adrese prebivališta za iste, izda zamolnicu za uručenje pismena) ili po dobijanju prvostepene presude ako je potrebno uložiti žalbu Apelacionom prekršajnom sudu. Samim tim se brzina i način vođenja prekršajnog postupka od pokretanja pa do donošenja presude ostavljaju sudećem sudiji na volju, pri čemu podnosilac zahteva teško može da utiče na brzinu donošenja presude. Na vrstu i visinu izrečene kazne može da utiče žalbom kao redovnim pravnim lekom na prvostepenu presudu. Podnosiocu zahteva je teško da prati tok prekršajnog postupka i ne može da zna da je u pojedinim predmetima došlo do promene činjenica prikupljenih pre podnošenja zahteva, da je došlo do davanja drugačijih izjava pred sudijom u odnosu na iskaz dat odmah posle događaja pred policijom, pa da je potrebno predložiti nove dokaze. Ova tvrdnja se može dovesti u pitanje činjenicom da je podnosilac zahteva zakonom ovlašćen da vrši uvid u spise predmeta, ali je to u praksi teško ostvarivo zbog mnogih objektivnih i subjektivnih razloga – velikog broja predmeta koje treba pratiti i u koje treba vršiti uvid nekoliko puta mesečno; u većini prekršajnih sudova u istoj prostoriji se vrše suđenja i nalazi arhiva predmeta koji su u toku, pa bi došlo do ometanja sudije u radu po drugim predmetima i sl.⁴⁸ Pasivnost podnosioca zahteva je objektivna problem, ali sam Zakon o prekršajima organu unutrašnjih poslova ne ostavlja velike mogućnosti da utiče na efikasnost vođenja prekršajnog postupka u mnogim situacijama kao što su predmeti u kojima sudija jednog prekršajnog suda upućuje zamolnice drugom prekršajnom sudu za saslušanje svedoka ili okrivljenog, a taj drugi sud to ne čini čak ni posle urgencija suda koji je poslao zamolnicu, pa dolazi do nastupanja apsolutne zastarelosti postupka.⁴⁹

Zanimljiv je krivično-pravni i prekršajno-pravni način zaštite žrtava nasilja u porodici koji se primenjuje u Republici Srpskoj.

Usvajanje Krivičnog zakonika Republike Srpske (stupio na snagu 1. 10. 2000. godine) i uvođenje nove inkriminacije „nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici“ (čl. 198) u okviru grupe krivičnih dela protiv braka i porodice bilo je od izuzetnog značaja jer se država time prvi put jasno očitovala prema nasilničkom ponašanju u porodici kao prema kriminalnom ponašanju koje zaslužuje reakciju organa državne prinude u formi primene odgovarajuće krivične sankcije. Poseban Zakon o zaštiti od nasilja u porodici primenjuje se u Republici Srpskoj od 1. januara 2006. godine. Osnovni motiv za donošenje ovog zakona jeste celovito i sistematsko regulisanje nasilja u porodici koje će omogućiti bržu, efikasniju i trajnu zaštitu ugroženih osoba. Zakonom je određen pojam nasilja u porodici, krug osoba koje se smatraju članovima porodice, način njihove zaštite te vrste i svrha prekršajno pravnih normi uz isticanje činjenice da su svi postupci pokrenuti po ovom zakonu hitne naravi. Vođenje prekršajnog postupka ne isključuje vođenje krivičnog postupka, ukoliko za to postoje zakonski uslovi. Logično bi bilo da se u konkretnom slučaju, koji ispunjava obeležja nekog od oblika krivičnog dela

48 U Prekršajnom sudu u Valjevu većina sudija traži da podnosilac zahteva (policija), pismenim aktom traži uvid u spise predmeta a tek po dobijanju zahteva, sudija odlučuje da li će i kada omogućiti podnosiocu zahteva uvid u predmet. Često protekne i više od petnaest dana, od trenutka kada se traži uvid u spise predmeta, do datuma kada sudija odredi da se može izvršiti uvid u prekršajni predmet.

49 S. Marković, Problemi sa kojima se sreće organ unutrašnjih poslova kao stranka u prekršajnom postupku, *Bezbednost*, br. 3, 2012, str. 301.

nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, pokrene i krivični postupak te utvrdi krivična odgovornost izvršioca i izrekne odgovarajuća krivična sankcija. Iz ovoga proizilazi da se nasilje u porodici može tretirati kao krivično delo i/ili kao prekršaj, zavisno od okolnosti konkretnog slučaja.⁵⁰

3. Uloga policije u prekršajnom postupku prilikom dokazivanja nasilja u porodici

Policija ima određenu ulogu u prekršajnom postupku prilikom dokazivanja nasilja u porodici. Međutim, mišljenja smo da se ta uloga kreće u onim granicama i prostoru koji javni tužilac dodeli policiji prilikom postupanja po prijavljenom događaju nasilja u porodici.

Javni tužilac je stranka u prekršajnom postupku. Javni tužilac:

1) preduzima mere radi otkrivanja, pronalaženja i pribavljanja potrebnih dokaza za gonjenje učinilaca prekršaja i uspešno vođenje prekršajnog postupka pred sudom;

2) podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, žalbu ili vanredna pravna sredstva protiv odluka suda;

3) preduzima druge radnje na koje je ovlašćen Zakonom o prekršajima i posebnim propisima.

Javni tužilac je stvarno nadležan da postupa u prekršajnom postupku ukoliko je podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka. Ako je javni tužilac prvi podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, postupak će se voditi po njegovom zahtevu, a nastaviti po zahtevu oštećenog ili drugog organa nadležnog za podnošenje zahteva za pokretanje postupka ako javni tužilac odustane od zahteva. Ako odustane od zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, javni tužilac je dužan da u roku od osam dana od dana odustajanja od zahteva obavesti oštećenog ili drugo lice ovlašćeno za pokretanje postupka da bi nastavili postupak. Ako je oštećeni ili drugi ovlašćeni organ za pokretanje prekršajnog postupka već podneo zahtev za pokretanje postupka, postupak će se nastaviti po tom zahtevu.⁵¹

Kada je za podnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka nadležan drugi organ, on ima sva prava koja ima i javni tužilac kao stranka u postupku, osim onih koja pripadaju javnom tužiocu, kao državnom organu.⁵²

Ministarstvo unutrašnjih poslova, između ostalog, obavlja poslove državne uprave koji se odnose na: zaštitu života, lične i imovinske bezbednosti građana; sprečavanje i otkrivanje krivičnih dela i pronalaženje i hvatanje učinilaca krivičnih dela i njihovo privođenje nadležnim organima; održavanje javnog reda i mira.⁵³

Policijski poslovi, između ostalih, jesu i sprečavanje, otkrivanje i rasvetljavanje krivičnih dela, prekršaja i drugih delikata, otkrivanje i hvatanje izvršilaca krivičnih

⁵⁰ Šire: I. Marković, Pravna zaštita žrtava nasilja u porodici u Republici Srpskoj, *Temida*, 2008, str. 5–24.

⁵¹ *Zakon o prekršajima*, član 127.

⁵² *Zakon o prekršajima*, član 128.

⁵³ *Zakon o ministarstvima*, *Službeni glasnik RS* br. 44/2014 i 14/2015, član 11.

dela i prekršaja i drugih lica za kojima se traga i njihovo privođenje nadležnim organima i održavanje javnog reda.⁵⁴

Javni red i mir, u smislu ZJRM, jeste usklađeno stanje međusobnih odnosa građana nastalo njihovim ponašanjem na javnom mestu i delovanjem organa i organizacija u javnom životu radi obezbeđivanja jednakih uslova za ostvarivanje prava građana na ličnu i imovinsku sigurnost, mir i spokojstvo, privatni život, slobodu kretanja, očuvanje javnog morala i ljudskog dostojanstva i prava maloletnika na zaštitu. Službena lica nadležnih organa zaštićena su u obezbeđivanju javnog reda i mira.⁵⁵ Ovlašćena službena lica Ministarstva unutrašnjih poslova mogu privremeno oduzeti predmete koji su upotrebljeni za izvršenje prekršaja ili su pribavljeni prekršajem ili koji su nastali izvršenjem prekršaja.⁵⁶

Treba naglasiti da policijski službenici uživaju krivičnopravnu zaštitu prilikom obavljanja poslova obezbeđivanja javnog reda i mira. U članu 23 ZJRM propisano je krivično delo ometanja ovlašćenog službenog lica u obavljanju poslova bezbednosti ili održavanja javnog reda i mira.⁵⁷

Iz izloženog vidimo da je Ministarstvo unutrašnjih poslova stranka u prekršajnom postupku. Ovlašćena službena lica policije (po pravilu uniformisana policija opšte nadležnosti) ovlašćena su da prikupe dovoljno materijalnih i ličnih dokaza i, ukoliko dođe do osnovane sumnje da je učinjen prekršaj iz oblasti ZJRM (kod događaja koji može imati elemente nasilja u porodici, član 6 i 12), policijski službenik podnosi prekršajnu prijavu, na osnovu koje mesno nadležna organizaciona jedinica MUP-a (područna policijska uprava, policijska stanica) podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka mesno nadležnom prekršajnom sudu.

Zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, predlozi, pravni lekovi i druge izjave i saopštenja podnose se u pisanom obliku ili se daju usmeno na zapisnik.⁵⁸

U članu 181 Zakona o prekršajima propisana je sadržina zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. Predviđeno je da podnosilac zahteva mora navesti podatke o tome da li je prema licu na koji se zahtev odnosi pokrenut krivični postupak za delo koje bi obuhvatilo obeležja prekršaja povodom kog se inicira prekršajni postupak. Ako ovlašćeni podnosilac za tu okolnost ne zna u momentu podnošenja zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, dužan je da odmah po saznanju, a do pravnosnažnog okončanja postupka, obavesti prekršajni sud o toj okolnosti

⁵⁴ *Zakon o policiji*, član 10.

⁵⁵ *Zakon o javnom redu i miru*, član 2.

⁵⁶ *Zakon o javnom redu i miru*, član 22.

⁵⁷ *Zakon o javnom redu i miru*, član 23.

„Ko uvredi, zlostavi, preti da će napasti, pokuša da napadne ili napadne ili na drugi način ometa ovlašćeno službeno lice u obavljanju poslova bezbednosti ili održavanja javnog reda i mira – kazniće se zatvorom od šest meseci do tri godine.

Ako prilikom izvršenja dela iz stava 1. ovog člana učinilac ovlašćenom službenom licu preti upotrebom oružja, ili se maši za oružje, ili mu nanese laku telesnu povredu – kazniće se zatvorom od jedne do pet godina.

Ako prilikom izvršenja dela iz stava 1. ovog člana učinilac na ovlašćeno službeno lice potegne oružje ili ga upotrebi ili mu nanese tešku telesnu povredu – kazniće se zatvorom najmanje tri godine.“

⁵⁸ *Zakon o prekršajima*, član 129.

(čl. 181, st. 8). Činjenica da je prema istom učiniocu povodom istog događaja pokrenut krivični postupak predstavlja procesnu smetnju za vođenje prekršajnog postupka na koju prekršajni sud pazi po službenoj dužnosti, pa će zato po čl. 183 st. 2 i 3 spise predmeta dostaviti nadležnom sudu na dalje postupanje i o tome obavestiti podnosioca zahteva bez formalne odluke o samom zahtevu za pokretanje prekršajnog postupka.

Treba imati u vidu da radnje koje su kao prekršaj sankcionisane odredbama člana 6 stav 2 (ugrožavanje sigurnosti drugog lica pretnjom da će se napasti na život ili telo tog ili njemu bliskog lica) i člana 6 stav 3 (vređanje i zlostavljanje drugog, vršenje nasilja prema drugom, izazivanje tuče i učestvovanje u njoj) Zakona o javnom redu i miru RS, ukoliko su izvršene prema drugom članu porodice, predstavljaju radnju izvršenja krivičnog dela nasilja u porodici iz člana 194 stav 1 Krivičnog zakonika RS, a ne prekršaja, dok radnje koje su kao prekršaj sankcionisane odredbama člana 12 stav 1 Zakona o javnom redu i miru RS (ugrožavanje spokojsva građana drskim i bezobzirnim ponašanjem), u zavisnosti od intenziteta bezobzirnog ponašanja i stepena ugrožavanja drugog člana porodice, takođe mogu predstavljati radnju izvršenja krivičnog dela nasilja u porodici iz člana 194 stav 1 Krivičnog zakonika RS. Upravo zbog toga što su određene protivpravne radnje i ponašanja formalno sankcionisani i kao prekršaj po odredbama člana 6 ili člana 12 ZJRM i kao krivično delo po odredbama člana 194 stav 1 Krivičnog zakonika RS, potrebno je da o svakom prijavljenom slučaju nasilja bude obavešten javni tužilac, kako bi razmotrio svaki slučaj i ocenio koji od njih sadrži obeležja krivičnog dela, a koji obeležja prekršaja, i kako bi se protiv nasilnika pokrenuo odgovarajući sudski postupak shodno težini i prirodi učinjenog dela. Prema tome, zahtev za pokretanje prekršajnog postupka podneće se uglavnom u situacijama kada jedan član porodice vikom ili svađom remeti javni red i mir ili ugrožava drugog člana porodice (član 6 stav 1 ZJRM) ili kada jedan član porodice drskim i bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojsvo drugog člana porodice ili remeti javni red i mir (član 12 stav 1 ZJRM), pod uslovom da nasilnik u konkretnom slučaju nije preduzeo i druge protivpravne radnje koje su sankcionisane kao radnja krivičnog dela nasilje u porodici iz člana 194 KZ ili nekog drugog krivičnog dela, u kom slučaju će sve radnje nasilnika biti obuhvaćene krivičnim delom, te će se podneti samo krivična prijava.⁵⁹

Međutim, treba imati u vidu da pokretanje prekršajnog postupka i eventualno donošenje pravnosnažne odluke u tom sudskom predmetu, npr. za prekršaj iz čl. 6 i 12 Zakona o javnom redu i miru, u nekim slučajevima može dovesti do poteškoća, pa i do nemogućnosti vođenja krivičnog postupka za krivično delo nasilja u porodici iz člana 194 KZRS. Iako nije isti zaštitni objekt za krivično delo i prekršaj, pravnosnažna presuda za npr. prekršaj vršenje nasilja ili ugrožavanje pretnjom može biti procesna smetnja za donošenje presude u krivičnom postupku za nasilje u porodici po istom događaju.

Kod nas postoje različita pravna mišljenja i različite sudske odluke po ovom pitanju.

U našoj praksi, po jednom mišljenju, u slučaju da dođe do pokretanja, mora doći do obustave krivičnog postupka, jer se sa stanovišta Evropskog suda za

⁵⁹ M. Žarković i dr., *Ka boljoj zaštiti žrtava nasilja u porodici – odgovor pravosuđa*, Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2012, str. 289–290.

ljudska prava ne može suditi po istom događaju dva puta. Tako, na primer, presudom Višeg suda u Valjevu K. 50/11 od 12. 1. 2012. godine odbijena je optužba za krivično delo nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi, na osnovu čl. 354, st. 1 ZKP-a zbog toga što je javni tužilac odustao od optužbe. Naime, optuženi su u toku postupka dostavili pravosnažno rešenje Organa za prekršaje Valjevo, 3. pr. br. 3660/06 kojim su kažnjeni novčanom kaznom za prekršaje iz čl. 6, st. 3 i čl. 12, st. 1 ZOJRM, a tužilac je odustao od daljeg krivičnog gonjenja.

Naime, Evropski sud za ljudska prava u presudama tumači Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Naš Ustav propisuje da se Evropska konvencija primenjuje kao deo unutrašnjeg pravnog poretka sa mogućnošću neposredne primene i primata u odnosu na prava Srbije. To znači da srpski sudovi moraju da poštuju Evropsku konvenciju i primenjuju standarde Evropskog suda.⁶⁰

Naime, ishodi sudskih slučajeva u kojima su odgovornim za kršenja prava na pravično suđenje (zbog povrede zabrane „ne dvaput u istoj stvari“) bile oglašene Hrvatska i Bosna i Hercegovina upozorili su stručnu javnost u Srbiji. O očiglednim promenama sudske prakse „govore“ slučajevi obustava naknadno pokrenutog krivičnog postupka, pošto je povodom istog činjeničnog stanja već doneo odluku prekršajni sud sa obrazloženjima koje se pozivaju na zabranu „ne dvaput u istoj stvari“ i uvažavanje argumenata iz presuda Evropskog suda za ljudska prava.⁶¹

Praksa je, ipak, raznolika, pa se tako u obrazloženju rešenju Apelacionog suda u Beogradu Kžl. 4512/2012 od 1. 10. 2012. navodi: „Tačno je da je povodom istog događaja vođen konkretan prekršajni postupak. Međutim u prekršajnom postupku u konkretnom slučaju je zaštitni objekat bio javni red i mir, dok zaštita fizičkog integriteta nije bila obuhvaćena prekršajem zbog koga je okrivljeni oglašen krivim i osuđen. Pri tome, ni telesne povrede oštećenog nisu bile predmet prekršajnog postupka, zbog čega Apelacioni sud smatra da, imajući u vidu da se radi o istom događaju ali i o potpuno različitim zaštitnim objektima, prvostepeni sud u konkretnom slučaju nije mogao da, primenom načela *ne bis in idem*, u odnosu na okrivljenog odbije optužbu nalazeći da je on već jednom pravosnažno osuđen zbog istog dela.“⁶²

Svi ti sudski slučajevi odnose se na problematičnu kumulativnu primenu normi o prekršajima protiv javnog reda i mira (i to onim koji bi odgovarali prekršajima propisanim u čl. 6 ZJRM) i odgovarajućih pravnih kvalifikacija krivičnih dela, kao što su uvreda, ugrožavanje sigurnosti, lake i teške telesne povrede, prinuda, nasilje u porodici, nasilničko ponašanje, nasilničko ponašanje na sportskim priredbama, ometanje ovlašćenog službenog lica u obavljanju poslova bezbednosti ili održavanja javnog reda i mira i slična. Teškoće razgraničenja kaznenih delikata te vrste postoje zato što je zakonodavac, svestan životne povezanosti akata verbalnog i fizičkog nasilja, u nastojanju da postigne adekvatnu kaznenopravnu zaštitu, opisom prekršaja omogućio da oni lako mogu

60 Interesantno je tumačenje pojma *idem* kao deo načela *ne bis in idem* koje je i našim Ustavom propisano, u presudi Evropskog suda *Maresti protiv Hrvatske* od 25. juna 2009. godine, jer su pravni sistemi ove dve države (bivše republike SFRJ) slični.

61 N. Mrvić-Petrović, Poštovanje načela *ne bis in idem* pri suđenju za slične prekršaje i krivična dela, *Nauka, bezbednost i policija – Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 2, 2014, str. 32.

62 *Ibidem*.

„prerasti“ u odgovarajuća krivična dela. Zbog toga su propisane iste radnje izvršenja nekih prekršaja iz člana 6 ZJRM kao i kod pojedinih krivičnih dela (na primer, vređanje, izazivanje tuče, učestvovanje u tuči), a najvažnija razlika u bićima tih kaznenih delikata ispoljava se jedino u predviđenoj posledici. Takva sličnost bića kaznenih delikata objektivno doprinosi da činjenice u istom životnom događaju mogu biti opažene kao relevantne kako za primenu pravne kvalifikacije prekršaja, tako i za primenu kvalifikacije krivičnog dela, što će najpre zavisiti od posmatrača. Ako je „posmatrač“ državni organ zadužen za sprečavanje prekršaja i kriminaliteta i ovlašćen kako na podnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, tako i krivičnih prijava, očigledno je da mogu postojati nedoumice na koji način pravilno da postupi u slučaju kada je moguće uspešno primeniti pravne kvalifikacije različitih kaznenih delikata na isti slučaj. Pravila po kojima će biti birani činjenični skupovi kojima se dokazuje ispunjenost bića kaznenih delikata sa sličnim obeležjima ne mogu biti ponuđena u zakonu, ali je jasno da u konkurenciji krivičnopravne i normi iz prekršajnog i privrednoprestupnog zakonodavstva prednost u primeni treba da ima krivičnopravna norma.⁶³

Uloga organa unutrašnjih poslova kao podnosioca zahteva za pokretanje prekršajnog postupka u razrešavanju ovog problema jeste u tome što bi trebalo u dogovoru i tesnoj saradnji sa nadležnim javnim tužilaštvom da odluči da li ići na pokretanje prekršajnog postupka ili prepustiti predmet tužiocu da pokrene krivični postupak za konkretan događaj. Ne treba zaboraviti da je tužilac zakonom ovlašćen da u svakom trenutku pokrene prekršajni postupak za sve prekršaje, tako da u slučajevima kada nakon sprovedene istrage nađe da nema osnova za podizanje optužnice, može inicirati prekršajni postupak.

Treba imati u vidu i činjenicu da Zakon o prekršajima u članu 8 stav 3 propisuje da protiv učinioца prekršaja koji je u krivičnom postupku pravnosnažno oglašen krivim za krivično delo koje obuhvata i obeležja prekršaja ne može se za taj prekršaj pokrenuti postupak, a ako je pokrenut ili je u toku, ne može se nastaviti i dovršiti.

Postavlja se pitanje: da li se podnošenjem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka od strane policije, i pokretanjem prekršajnog postupka od strane sudije prekršajog suda prema osumnjičenom za nasilje u porodici, u stvari, njemu omogućava da izbegne krivičnu odgovornost za izvršeno krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti?

Da bi odgovorili na ovo pitanje, prvo moramo poći od odredbe člana 128 Zakona o prekršajima kojom je propisano da je policija, ako podnese zahtev za pokretanje prekršajnog postupka za prekršaj za koji je propisana kazna zatvora, dužna da o tome obavesti nadležnog javnog tužioца koji će odlučiti o preuzimanju gonjenja.

Zakonik o krivičnom postupku propisuje svojim odredbama da javni tužilac rukovodi prethodnim krivičnim postupkom. Ali nijedna odredba Zakonika o krivičnom postupku, a ni Zakona o prekršajima, ne zabranjuje policiji, kao nadležnom organu, da podnese zahtev za pokretanje prekršajnog postupka ako smatra da je došlo do izvršenja prekršaja iz oblasti ZJRM. Pri tome nema potrebe da konsultuje nadležnog javnog tužioца, već kao što smo rekli, mora da ga pismeno obavesti isto ako je za prekršaj propisana kazna zatvora.

⁶³ *Ibidem*, str. 33.

Ovaj način tumačenja zakonskih propisa može da dovede do problema u praksi. Naime, rokovi zastarelosti u prekršajnom postupku su kraći od rokova zastarelosti u krivičnom postupku. Krivični postupci traju dugo i to često više godina. Postoji mogućnost da se pokrene istovremeno i krivični i prekršajni postupak za isti događaj nasilja u porodici. Nakon saznanja prekršajnog suda da je pokrenut krivični postupak, doći će do prekida prekršajnog postupka. Međutim, apsolutna zastarelost nastupa najkasnije u roku od dve godine od učinjenog prekršaja i sudija mora doneti presudu o obustavi prekršajnog postupka zbog nastupanja zastarelosti prekršajnog gonjenja. Šta se dešava ako za to vreme krivični postupak nije pravnosnažno okončan, a okrivljeni dostavi sudu da je protiv njega pravnosnažno okončan postupak po istom događaju? Da li se može doneti presuda za krivično delo nasilja u porodici? I tu ima različitih presuda u praksi. Po jednom mišljenju radi se o „presuđenoj stvari“ kada je povodom istog krivičnogopravnog događaja prekršajni postupak protiv okrivljenog kod prekršajnog suda obustavljen zbog zastarelosti, pa ima mesta donošenju presude kojom se optužba odbija iz čl. 354, st. 2 ZKP (presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 4409/12 od 27. 9. 2012). Apelacioni sud u ovom predmetu svoju odluku obrazlaže na sledeći način: „Pobijajući prvostepenu presudu u žalbi Javnog tužioca se navodi da se u konkretnom slučaju ne može raditi o presuđenoj stvari s obzirom da je zbog formalnih propusta došlo do obustave prekršajnog postupka za prekršaj za koji je nastupila zastarelost vođenja prekršajnog postupka zbog kraćih rokova“. Imajući u vidu navedeno, drugostepeni sud nalazi da je pravilno utvrđenje prvostepenog suda da se u konkretnom slučaju radi o pravnosnažno presuđenoj stvari, što ukazuje da su ispunjeni uslovi za primenu čl. 6 ZKP, kao i čl. 4 Protokola broj 7 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, s obzirom da je okrivljeni u konkretnom slučaju oglašen odgovornim i kažnjen za isti događaj odnosno za isto kažnjivo delo – radnju koja mu je optužnim aktom stavljena na teret.“

Prepoznajući realnu opasnost da se u praksi kaznenopravna zaštita važnih interesa neopravdano iscrpi kažnjavanjem učinioca za prekršaj, a ne za krivično delo, Ustavni sud Republike Srbije je u obrazloženju presude Už 1285/2012 s pravom ukazao da „nepostojanje jasnog razgraničenja između krivičnih dela i prekršaja u srpskom zakonodavstvu ne sme da dovede do situacije da u sudskoj praksi presuđena stvar u prekršajnom postupku predstavlja smetnju za progon učinilaca krivičnih dela“.⁶⁴ Istovremeno je sud skrenuo pažnju prekršajnim sudovima da svojom izrekom ne treba da proširuju činjenični opis prekršaja i obuhvataju činjenični supstrat krivičnog dela, jer postoji opasnost da aktiviraju zabranu „ne dva puta u istoj stvari“. Konstatuje se da se „jedinstven događaj, koji započinje kao remećenje javnog reda i mira, a završava kao povreda telesnog integriteta, može... vremenski i sadržinski sagledati kao dve zasebne celine, odnosno kao dva različita činjenična stanja, jedno u prekršajnom a drugo u krivičnom postupku“, čime bi se izbegla situacija da učiniocu u prekršajnom i krivičnom postupku budu stavljene na teret iste činjenice.⁶⁵

64 Iz obrazloženja presude Ustavnog suda Srbije Už 1285/2012 od 26. 3. 2014, dostupno na: <http://www.slglasnik.info/sr/45-27-04-2014/23268-odluka-ustavnog-suda-broj-uz-1285-2012.html> (12. 6. 2014).

65 N. Mrvić-Petrović, *op. cit.*, str. 34.

Po našem mišljenju, da bi se izbegle ovakve situacije, potrebno je da policija za sve događaje sa elementima nasilja u porodici podnese krivičnu prijavu javnom tužiocu, a nikako istovremeno zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i krivičnu prijavu (odnosno obaveštenje i izveštaj o događaju) javnom tužilaštvu. Javni tužilac, kao organ krivičnog gonjenja, postupajući po podnetoj krivičnoj prijavi zbog krivičnog dela nasilje u porodici iz člana 194 Krivičnog zakonika RS ili drugog krivičnog dela, ako nađe da se u radnjama prijavljenog lica ne stiču bitni elementi krivičnog dela ili da iz prikupljenih dokaza ne proizilazi osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično delo, dužan je da podnese zahtev za pokretanje prekršajnog postupka ukoliko utvrdi da se u radnjama prijavljenog lica stiču elementi prekršaja, ukoliko takav zahtev već nije podnet od strane drugog ovlašćenog podnosioca. Podnošenjem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka javni tužilac zasniva svoju stvarnu nadležnost za postupanje u prekršajnom postupku, a ukoliko postoji više podnosioca zahteva, postupak se pred prekršajnim sudom uvek vodi po zahtevu javnog tužioca samo ukoliko je on prvi podneo zahtev, ali se može nastaviti po zahtevu oštećenog ili drugog organa nadležnog za pokretanje prekršajnog postupka ukoliko javni tužilac odustane od zahteva, u kom slučaju je dužan da u roku od osam dana od dana odustajanja od zahteva obavesti oštećenog ili drugo lice ovlašćeno za pokretanje postupka.⁶⁶

Međutim, ako usklađenost u radu javnog tužilaštva i policije bude na najvišem nivou, opet može doći do problema po ovom pitanju. Naime, oštećeni nasiljem u porodici može samostalno podneti zahtev za pokretanje prekršajnog postupka pred nadležnim prekršajnim sudom. U tom slučaju, javno tužilaštvo se može sresti sa istim problemima „ne dva puta po istom događaju“ prilikom krivičnog gonjenja osumnjičenog za nasilje u porodici.

Takođe, treba obratiti pažnju i na okolnost da je za izvršenje osnovnog oblika krivičnog dela nasilja u porodici (član 194 KZ) potreban umišljaj učinioca. Za izvršenje prekršaja dovoljan je i nehat učinioca. Naime, član 18 Zakona o prekršajima propisuje da fizičko lice odgovara za prekršaj koji mu se može pripisati u krivicu zato što je bilo uračunljivo i učinilo prekršaj sa umišljajem ili iz nehata, a bilo je svesno ili je bilo dužno i moglo biti svesno da je takav postupak zabranjen. U članu 20 istog zakona propisano je da je za postojanje odgovornosti dovoljan nehat učinioca ako propisom o prekršaju nije određeno da će se kazniti samo ako je prekršaj učinjen sa umišljajem. ZJRM ne propisuje da je za izvršenje prekršaja iz čl. 6 i 12 potreban umišljaj. Prekršaj je učinjen iz nehata kad je učinilac bio svestan da usled njegovog činjenja ili nečinjenja može nastupiti zabranjena posledica, ali je olako držao da je može sprečiti ili da ona neće nastupiti, ili kad nije bio svestan mogućnosti nastupanja zabranjene posledice, iako je prema okolnostima i prema svojim ličnim svojstvima bio dužan i mogao biti svestan te mogućnosti.

I u ovom slučaju, ako utvrdi da je delo nasilja u porodici učinjeno iz nehata, javni tužilac će odbaciti krivičnu prijavu, ali podneti zahtev za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom prekršajnom sudu.

U prilog našem mišljenju ide i odredba člana 99 Zakona o prekršajima, koja propisuje da se na prekršajni postupak shodno primenjuju odredbe Zakonika o

66 M. Žarković i dr., 2012, *op. cit.*, str. 288.

krivičnom postupku, ako ovim ili drugim zakonom nije drukčije određeno. Javni tužilac, zato što prema odredbama Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o prekršajima ima vodeću (glavnu) ulogu u gonjenju učinilaca krivičnih dela i prekršaja, treba da preuzme kompletnu odgovornost u odlučivanju o svakom događaju koji ima elemente nasilja, pa i nasilja u porodici. Po našem mišljenju, samim tim uloga policije u prekršajnom postupku treba da se minimalizuje, a javni tužilac mora da preuzme ulogu koja mu na osnovu zakona i pripada. Naime, policija treba da postupuje u rasvetljavanju događaja nasilja u porodici i da prikupi dovoljno dokaza za uspešno vođenje sudskog postupka, a javni tužilac mora u svakom trenutku biti uključen u postupanje policije, pri čemu će svojim nalogima i zahtevima usmeravati rad policije i donositi odluke oko vođenja krivičnog postupka ili eventualnog vođenja prekršajnog postupka.

Zaključak

Zaštita žrtava nasilja u porodici kroz prekršajni postupak može biti efikasna u našem pravnom sistemu, međutim potrebno je da javno tužilaštvo kao organ postupka (krivičnog i prekršajnog) donosi konačnu odluku o preduzimanju mera i načinu gonjenja učinilaca, naročito zbog poštovanja načela *ne bis in idem*.

Po našem mišljenju bilo bi poželjno da javno tužilaštvo uvek bude stranka u prekršajnom postupku koja po službenoj dužnosti goni osumnjičene za teže prekršaje iz oblasti ZJRM (one kod kojih je predviđena kazna zatvora). Zakon o prekršajima javnom tužilaštvu i daje takvu mogućnost i ulogu, ali to je redak slučaj u praksi. Tako, na primer, Osnovno javno tužilaštvo u Valjevu u analiziranom periodu 2010–2014. godina nije podnosilo zahteve za pokretanje prekršajnog postupka protiv učinilaca prekršaja koji imaju elemente nasilja u porodici.⁶⁷ Pošto je u praksi isključivo policiji prepuštena uloga stranke u prekršajnom postupku po ovoj vrsti prekršaja, javno tužilaštvo od samog prijavljivanja događaja nasilja u porodici mora usmeravati i koordinirati rad policije i način postupanja. Naime, na osnovu dobijenih informacija o događaju od strane policije, potrebno je da nadležni javni tužilac donese odluku o podnošenju krivične prijave i/ili zahteva za pokretanje prekršajnog postupka protiv učinilaca nasilja u porodici.

Pri tome se mora voditi računa o primeni načela *ne bis in idem*, tako da bi tužilac prilikom odlučivanja o krivičnoj prijavi morao donositi odluku o eventualnom krivičnom ili prekršajnom gonjenju osumnjičenog za nasilje u porodici. Kad donese odluku o prekršajnom gonjenju učinilaca, javno tužilaštvo treba da podnese zahtev za pokretanje prekršajnog postupka pred nadležnim prekršajnim sudom i da učestvuje kao stranka u prekršajnom postupku, ili da eventualno naloži policiji da preuzme prekršajno gonjenje učinioca prekršaja nasilja za navedeni događaj.

Iz izloženog je očigledno da je u našem pravnom sistemu javno tužilaštvo ključna „karika“ na kojoj se zasniva delovanje državnih institucija (pa i policije)

⁶⁷ Izvor: Osnovno javno tužilaštvo Valjevo, jul 2015, Zahtev za slobodan pristup informacijama od javnog značaja.

prilikom suzbijanja nasilja u porodici. Ako uzmemo u obzir i zakonsku mogućnost i obavezu da po Porodičnom zakonu javno tužilaštvo podnosi tužbu za izricanje mera zaštita od nasilja u porodici, odnosno da ima mogućnost da učestvuje kao stranka u parničnom postupku prilikom određivanja mera zaštite, smatramo da bi javno tužilaštvo trebalo da preuzme sve zasluge za uspehe, ali i odgovornost za neuspehe u sprečavanju i suzbijanju ove društveno neprihvatljive pojave.

Literatura

1. Delić, N; Krivičnopravni aspekt nasilja u porodici, *Zbornik „Nasilje u porodici“*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2012.
2. Zaključak o usvajanju Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja (2010–2012), *Službeni glasnik RS*, br. 15/2010.
3. Zakon o prekršajima, *Službeni glasnik RS*, br. 65/2013.
4. Zakon o javnom redu i miru, *Službeni glasnik RS* br. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 85/2005, 101/2005.
5. Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005.
6. Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014.
7. Zakon o ravnopravnosti polova, *Službeni glasnik*, 104/2009.
8. Zakon o zabrani diskriminacije, *Službeni glasnik*, 22/2009.
9. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, *Službeni glasnik RS*, br. 97/2008, 104/2009 – dr. zakon, 68/2012 – odluka US i 107/2012.
10. Zakon o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05.
11. Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, *Službeni glasnik RS*, br. 55/2014.
12. Zakon o oružju i municiji, *Službeni glasnik RS*, br. 9/92, 55/93, 67/93, 48/94, 44/98, 39/03, 85/05, 101/05 i 27/11, 104/2013.
13. Zakon o socijalnoj zaštiti, *Službeni glasnik RS*, br. 24/11.
14. Zakon o policiji, *Službeni glasnik RS*, br. 101/05, 63/09 i 92/2011.
15. Zakon o javnom tužilaštvu, *Službeni glasnik RS*, br. 116/08, 104/09, 101/10, 78/2011 – dr. zakon, 101/2011, 38/2012 – odluka US, 121/2012, 101/2013, 111/2014 – odluka US i 117/2014.
16. Zakon o ministarstvima, *Službeni glasnik RS* br. 44/2014 i 14/2015.
17. Žarković, M; Šurlan, T; Kiurski, J; Matić, M; Josimović, J; *Ka boljoj zaštiti žrtava nasilja u porodici – odgovor pravosuđa*, Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2012.
18. Ignjatović, Đ; Pojam i etiologija nasilničkog kriminaliteta, *CRIMEN, Časopis za krivične nauke*, Pravni fakultet, br. 2/2011.

19. Ignjatović, T. i dr.; *Analiza usklađenosti zakonodavnog i strateškog okvira Republike Srbije sa Konvencijom Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – osnovna studija*, Autonomni ženski centar, Beograd, 2014.
20. Krivični zakonik RS, *Službeni glasnik RS* br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012 i 104/2013.
21. Lazarević, Lj; *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srbije*, Beograd, 2006.
22. Marković, I; Pravna zaštita žrtava nasilja u porodici u Republici Srpskoj, *Temida*, 2008, str. 5–24.
23. Marković, S; Problemi sa kojima se sreće organ unutrašnjih poslova kao stranka u prekršajnom postupku, *Bezbednost*, br. 3, 2012, str. 297–312.
24. Marković, S; Praktični aspekti primene nekih policijskih ovlašćenja i obavljanja poslova, *Bezbednost*, br. 1, 2014, str. 136–158.
25. Mrvić-Petrović, N; Poštovanje načela ne bis in idem pri suđenju za slične prekršaje i krivična dela, *Nauka, bezbednost i policija – Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 2, 2014,
26. Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima, *Službeni glasnik RS*, br. 21/2011 od 20. 4. 2011, Uprava za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo rada i socijalne politike, 2011.
27. Nacionalna strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja, *Službeni glasnik RS*, br. 122/2008.
28. Nikolić, Z; Agresivna ponašanja: Uzroci, posledice i mogućnosti suzbijanja, *Nasilnički kriminal: etiologija, fenomenologija, prevencija*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2010.
29. Nikolić-Ristanović, V; *Međunarodni standardi o nasilju o porodici i njihova primena na Zapadnom Balkanu*, Prometej, Beograd, 2006
30. Nikolić-Ristanović, V; Dokmanović, M; Zaštita žrtava nasilja u porodici i Zakon o oružju i municiji, *Pravni život*, br. 10, 2008, str. 861–875.
31. *Opšti protokol o postupanju i saradnji ustanova, organa i organizacija u situacijama nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima*, Vlada RS, 2011, Uprava za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo rada i socijalne politike, Beograd, 2012.
32. *Opšti Protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja*, Vlada Republike Srbije, Zaključak 05 br. 5196/2005 od 25. 8. 2005.
33. Petrušić, N; Konstatinović-Vilić, N; *Porodičnopravna zaštita od nasilja u porodici u pravosudnoj praksi Srbije*, Ženski autonomni centar, Beograd, 2010.
34. Porodični zakon, *Službeni glasnik RS*, br. 18/2005 i 72/2011.
35. *Posebni protokol za pravosuđe u slučajevima nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima*, Republika Srbija, Ministarstvo pravde i državne uprave, broj: 119-01-00130/2013-05, 14. 1. 2014, Beograd.
36. Stanarević, S; Ejodus, F; *Pojmovnik bezbednosne kulture*, Beograd, 2009.
37. Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006.
38. *Uputstvo o postupanju prema dovedenim i zadržanim licima*, MUP RS, 01, br. 7989/12–10, od 10. 12. 2012.

THE ROLE OF THE POLICE IN COMBATING DOMESTIC VIOLENCE IN MISDEMEANOR PROCEEDINGS

Sasa Markovic

Valjevo Police Department
Ministry of Interior of the Republic of Serbia

Summary: Domestic violence is a topic that has drawn great attention and that mainly has been the subject of many non-governmental organizations for the protection of women's rights in the developed countries of Europe and the world in the second half of the last century, while in Serbia, dealing with this social problem peaked at the turn of 21st century. International organizations (UN, EU), as well as the majority of developed countries in the world, under the pressure of the non-governmental sector have recognized domestic violence as one of the greatest contemporary social threats. Certain measures to prevent and combat domestic violence have been undertaken, through the legal defining of these phenomena as socially unacceptable and socially dangerous. In addition, in most countries, domestic violence is sanctioned through the criminal justice system. In Serbia, through the amendments to the Criminal Code of 2002, this phenomenon has been defined as a criminal offense. However, this does not mean that domestic violence was allowed, because even until then the criminal legislation contained many crimes with elements of violence through which domestic violence was punished. Taking into account that this number of "NBP – Journal of Criminalistics and Law" is dedicated to professor Ljubiša Lazarević, his opinion on this subject should be pointed out – he emphasized that by means of execution and consequences, criminal offence of domestic violence is identical with some other criminal offences, such as coercion, grievous bodily harm, light bodily injury, endangering safety, but that its ideal concurrence with these offences would not exist, but only domestic violence, for which, after all, more severe punishments are prescribed. In addition, in our country, domestic violence is sanctioned through the misdemeanor system – through misdemeanors with elements of violence from the area of the Law on Public Order and Peace. In this paper, the author will discuss ways to combat this phenomenon through possible misdemeanor proceedings, and present the advantages and disadvantages of this way of sanctioning of domestic violence.

Keywords: violence, family, domestic violence, misdemeanor, criminal offences.